

Een gulden middenweg?

Ds. Aart Brons

In het hele spectrum van het Jodendom zijn ze eerder progressief dan conservatief te noemen

In de serie "Stromingen in het Jodendom" geven we nu aandacht aan een stroming die stevast wordt gekarakteriseerd als een middenpositie tussen twee stromingen die eerder in dit blad aan de orde kwamen: de orthodoxie (zie jrg. 57 nr. 2¹) en de Reform-beweging (zie "Het liberale Jodendom", nr. 4²). Zelf zegt men: ondanks onze middenpositie gaan we toch een onafhankelijke weg, en kiezen we een eigen, positieve positie³, "een derde weg".⁴ We hebben het over de *conservatives*, oftewel de *masorti* beweging.

Conservatives/Masorti

De oorspronkelijke aanduiding, *Conservative Judaism*, is in de USA en Canada nog steeds de meest gangbare; daarbuiten gebruikt men tegenwoordig vooral de aanduiding *Masorti*⁵ (het Hebreeuwse woord voor "traditioneel"). Maar wat heet "conservatief, traditioneel"? Dat is deze beweging in vergelijking met de *Reform* beweging, die veel vrijer met de traditie omgaat. Dáártegenover hechten de *conservatives* meer aan de Joodse traditie. Anderzijds

- 1 www.kerkenisrael.nl/vrede-over-israel/voi57-2b.php
- 2 www.kerkenisrael.nl/vrede-over-israel/voi57-4b.php
- 3 www.bbc.co.uk/religion/religions/judaism/subdivisions/conservative_1.shtml
- 4 masorti.org
- 5 Niet te verwarren met masorati – de aanduiding voor Joden die noch religieus noch seculier willen zijn; ze houden zich aan (veel van) de traditie (masorèt) puur vanuit een verbondenheid met het Joodse volk. Zie: en.wikipedia.org/wiki/Masorati

התנועה המסורתית
The Masorti Movement

zien ze die niet als iets waaraan niet te tornen valt. Eerder gaat het om een stroom die in beweging is en moet blijven. Zo zijn ze ten opzichte van de Orthodoxie juist veel minder behoudend. In het hele spectrum van het jodendom zijn ze eerder progressief dan conservatief te noemen.

Met de traditie staan in het heden

Op de Britse *Masorti* website⁶ staat: "Ons streven is: ontvangen uit het verleden, staan in het heden, en overdragen (als "traditie", *masorèt*) aan de toekomst." Daarbij wordt nadrukkelijk een eigen plaats toegekend aan de kennis en wetenschap van de eigen tijd. Die moeten niet worden genegeerd (zoals de Orthodoxie doet), maar veeleer worden gebruikt om de traditie beter te interpreteren en juist zo béter te bewaren. "Authentieke verbondenheid met het jodendom is alleen mogelijk als men zich betrokken bezighoudt met het Joodse leven en leren, maar tegelijk ook met de wetenschappelijke, sociale en filosofische waarheden, waar die ook gevonden worden."⁷ Beide kanten wil

6 www.masorti.org.uk

7 idem

Aart Brons

men helemaal serieus nemen. Een geleidelijke verandering van regels en praktijk is mogelijk, als die verandering maar wel in harmonie is met de Joodse traditie.

De trouw aan de Joodse traditie komt eigenlijk juist bij de *Masorti* tot zijn

(17^e eeuw). Die vastlegging leidde tot verstening.⁹ Daartegenover biedt nu de *conservative* ideologie het beste model om het jodendom te helpen om op het 3000 jaar oude pad van een organische, levende traditie verder te gaan, met de flexibiliteit die het kenmerk was van het

*De Masorti Kotel:
een eigen plek nabij
de Kotel, de zgn.
"Klaagmuur"*

recht, schreef rabbi Adam Frank in een column in Jerusalem Post Magazine.⁸ Hij stelt dat de *conservative* ideologie het best de historische traditie van het jodendom weerspiegelt. Hij doelt dan op de manier waarop de traditie in het jodendom zich ontwikkelde en wisselde gedurende bijna 3000 jaar – totdat het geheel werd samengevat en vastgelegd in de *Sjoelchan Aroech*

Jodendom tot de 17^e eeuw, maar bijna is verdwenen in de *mainstream* van de Orthodoxie – aldus Frank.

Egalitair

De website van de *Masorti* beweging in Israël vat het eigene samen in drie woorden: “*Traditional. Egalitarian. Modern.*”¹⁰ Het eerste en laatste kernwoord kwamen hierboven al

De trouw aan de Joodse traditie komt eigenlijk juist bij de Masorti tot zijn recht

8 Rabbi Adam Frank in een column “Orthodox or Conservative?”, Jerusalem Post Magazine, 20 juli 2012

9 “until the ‘codification’ (sadly, read ‘ossification’) of the legal compendium known as the Shulhan Aruch”

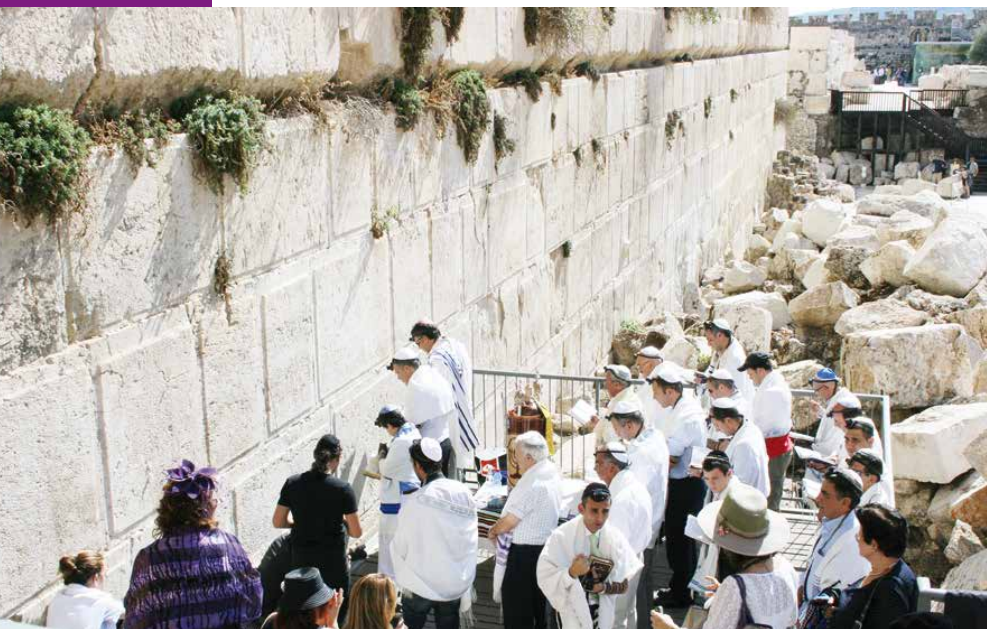
10 www.masorti.org

Mannen en vrouwen bidden samen bij de Kotel

aan de orde. Maar er is dus nog een zo belangrijk, kenmerkend punt. De beweging wil *egalitair* zijn. Daarmee wordt bedoeld dat mannen en vrouwen gelijkwaardig zijn. Ze zitten in de synagoge door elkaar. De vrouwen kunnen ook opgeroepen worden om voor te gaan bij de gebeden of voor een lezing uit de Tora. Er zijn ook vrouwelijke rabbijnen.

daarvoor Tora-rollen en gebedenboeken beschikbaar; ze worden opgeslagen in het Davidson Center.

Ondertussen is het in de *masorti* beweging wereldwijd niet overal zo dat mannen en vrouwen een gelijke plaats hebben. Er is een grote diversiteit binnen de *Masorti* beweging; dat blijkt zelfs op dit punt. Zo is er ook in de

De beweging wil egalitair zijn: mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig

Een bijzondere plaats voor egalitair gebed, Tora-lezing en *bar-mitswa*- en *bat-mitswa* vieringen is de *Masorti Kotel*: een eigen plek nabij de *Kotel*, de zgn. “Klaagmuur”. Iedereen kent wel “de Kotel”, waar mannen en vrouwen strikt gescheiden bidden. Die wordt aan de linkerkant begrensd door een opgang naar het tempelplein. De muur zelf gaat daarachter nog door; er staat nog een groot gedeelte in het Davidson Archeologisch Park. Om daar te komen moet je als toerist toegang betalen, maar er is een regeling voor de gebruik van die plek voor gebeden en vieringen van mannen en vrouwen samen. Er zijn

enige *masorti* gemeente die er nu in Nederland is (Almere-Weesp) nog een scheiding tussen de mannen- en de vrouwenafdeling.

Kernwaarden

In 1995 heeft Ismar Schorsch, professor aan het *Jewish Theological Seminary* in New York, zeven kernwaarden beschreven, in “The Sacred Cluster. The Core Values of Conservative Judaism.”¹¹ Er is niet één centraal punt. Ook is het niet zo dat het *Conservative Judaism* eigenlijk

11 www.jtsa.edu/Conservative_Judaism/The_Sacred_Cluster.xml

van links en van rechts bepaald wordt, als “gulden middenweg” of als “vlees-noch-vis” – maar net hoe je het bekijkt. Nee, het gaat om een organische en coherente wereldbeschouwing, die het best gevat kan worden in zeven kernwaarden die van gelijke waarde zijn. Een caleidoscopisch cluster van verschillende naast elkaar staande waarden. Schorsch noemt eerst drie nationale, dan drie religieuze – wat past bij “the dual nature of Judaism as polity and piety”. Alle zijn gegrond en verenigd in wat als laatste wordt genoemd, de alles overweldigende aanwezigheid van God. De zeven kernwaarden zijn:

- **De centrale betekenis van het moderne Israël.** Israël is niet alleen de geboortegrond, maar ook de uiteindelijk bestemming van de Joden. De heilige teksten, historische ervaringen en liturgische reminiscenties houden dat levend.
- **Hebreeuws als voor het jodendom onvervangbare taal.** Het bestaan van de taal valt samen met dat van het volk; de vele lagen weerspiegelen de culturen waarin de Joden het jodendom bestendigden. Hebreeuws geletterd zijn is de sleutel tot het jodendom. Jodendom alleen via vertaling kennen is, om Bialik te citeren, als “het kussen van de bruid door een sluier.”
- **Toewijding aan het ideaal van *Klal Jisra’el*** (één heel Israël). Ondanks alle verstrooiing en verdeeldheid is Israël toch een gemeenschap en een eenheid. *Chaverim kol Jisra’el*: heel Israël is toch verbonden in een broederschap.
- **De bepalende rol van de Tora.** De lezing van de Tora op elke sabbat in de synagoge is het hart ook van de *conservative* dienst. Over hoe de Tora goddelijk is wordt verschillend gedacht. Maar of het nu direct of indirect openbaring van God aan zijn volk is, het is wel de wortel en de basis voor hoe God wil dat het Joodse

volk leeft. De Tora is – hoe dan ook – heilig. Het gaat er uiteindelijk niet om *waarom* je hem onderhoudt, maar wel *dat* je hem onderhoudt.

- **De studie van de Tora.** De Hebreeuwse Bijbel spreekt door de bestudering ervan nog steeds door. Iedere generatie en elke gemeenschap opnieuw heeft zich de Tora toegeëigend en die toegepast met eigen interpretaties. Daarmee is een enorme “exegetische dialoog” ontstaan waarin verschillende meningen van kracht en bewaard zijn. Moderne Joden hebben het recht en de plicht om de Tora te bestuderen in samenklink en samenspel met hun leef- en denkwereld. Wat eerdere generaties gezegd hebben is niet bepalend, maar wel van belang. *Conservative* geleerden nemen hun plaats in in een ononderbroken keten van uitleggers – met hun eigen arsenaal aan vragen, bronnen en methodes.
- **De *Halacha*** als bepalend voor het Joodse leven. De *halacha* is het geheel van Bijbelse voorschriften en rabbijnse bepalingen die zeggen hoe je als Jood moet leven. Voor het Jodendom is juist dat – heel concreet wat je wel en niet doet – het belangrijkste. Dat geldt ook voor het *Conservative Judaism*, dat ook de heiligheid van de mondelinge overlevering en het gezag van de rabbijnen erkent.
- Ten slotte de meest basale kernwaarde, onderliggend en bepalend voor al het genoemde: **geloof in God**. Haal dat weg, en alles rafelt uit elkaar. Wel is het zicht van mensen op God beperkt. Opmerkelijk dat in de Bijbel bij openbaringen van God vaak ook van een wolk sprake is. God bleef verborgen ook als Hij zich openbaarde.¹² God laat meer van zich horen dan zien. Hij is ook meer

¹² “God was concealed even when He revealed.” aangehaald uit Abraham Joshua Heschel, *God in Search of Man*, p. 163

Het gaat om een organische en coherente wereldbeschouwing, die het best gevat kan worden in zeven kernwaarden die van gelijke waarde zijn

gevoelde/ervaren aanwezigheid dan zichtbare. Hij is én ver en hoog, én nabij; transcendent en immanent.

Actualiteit

Van de beschrijving van de ideeën nu naar de huidige situatie. Onlangs nog verscheen een rapport van het PewResearchCenter, *A Portrait of Jewish Americans*.¹³ Daaruit blijkt dat een al langer bestaande tendens drastisch doorzet: inmiddels rekent nog maar 18% van alle Joden in de USA zich tot de *Conservatives* (vergelijk: ruim 40% in 1971, 38% in 1990, 26% in 2006; in hetzelfde rap-

Contacten met Conservatives

In Jeruzalem hebben we op verschillende manieren contact met conservatives. De belangrijkste zijn:

- Onze contacten met het Schechter-Instituut, een opleiding voor rabbijnen. Deze hebben er toe geleid dat er een aantal bijzondere mini-conferenties zijn geweest, van twee of drie dagen, waar studenten van deze opleiding spraken met deelnemers aan een (mede) door het CIS georganiseerde studiereis (zie impressies van een van deze conferenties in het artikel “Tempel, synagoge en kerk”, in “Vrede over Israël” jrg. 55 nr. 3)¹⁹
- Ik heb twee keer de zomer-oelpan van de Conservative Yeshiva in Jeruzalem gevolgd. Tegelijk zijn er veel mogelijkheden om lezingen bij te wonen, teksten te bestuderen en aan andere activiteiten mee te doen. Een aanrader voor wie modern Hebreeuws en/of meer over het (masorti) Jodendom wil leren!²⁰

19 www.kerkenisrael.nl/vrede-over-israel/voi55-3c.php

20 www.conservativeyeshiva.org/summer

port blijkt 35% *Reform*, 10% orthodox). Daarop kwamen verschillende reacties, die een inkijkje geven in wat er leeft en speelt. Eén reactie wijst erop hoe in andere delen van de wereld de *Masorti*-beweging groeit en bloeit, bv. in Hongarije en Latijns Amerika.¹⁴

13 www.pewforum.org/2013/12/03/infographic-survey-of-jewish-americans/

14 blogs.timesofisrael.com/masorti-judaism-is-growing-and-thriving/

Een andere reactie: Micah Gottlieb schreef hoe hij zich in de steek gelaten voelde door het *Conservative Judaism* (in Amerika); hij ging uiteindelijk over naar de orthodoxie omdat hij daar meer gemeenschap ervoer, en een toewijding aan leven volgens de *halacha* die hij bij de *conservatives* pijnlijk miste. Onder zijn artikel kwamen veel reacties met herkenning.¹⁵ Er kwam ook een antwoord op in een artikel met als kop: “*Conservative Judaism* kan dan te kort schieten, maar de ideeën ervan doen dat niet.”¹⁶ De auteur erkent dat de *conservatives* niet zo’n makkelijk aan te wijzen identiteit hebben als de Orthodoxie met zijn “trouw aan de Tora” of de *Reform* beweging met z’n focus op *Tikoen Olam*, sociale actie. Maar het is wel de plek waar traditie en moderniteit in dialoog en debat zijn. Dat spoor ziet de auteur nu ook elders: ook binnen de Orthodoxie zijn er plekken waar de ideeën gestalte krijgen, in wat hij noemt een nieuwe “Liberale Orthodoxie” of “Open Orthodoxie”.

In Israël

In Israël is het anders dan in Amerika. “Masorti Jodendom is Israëls snelst groeiende religieuze beweging” – aldus hun website.¹⁷ Maar het gaat nog steeds om een kleine minderheid. In een recent onderzoek bleek 3,2% (ongeveer een kwart miljoen) van de Israëli’s affiniteit te hebben met de *conservatives*. Er zijn nu 70 gemeenten; in de laatste paar jaar zijn er tien nieuwe bijgekomen. Er is een actieve jeugdbeweging. “Ja, we zijn een minderheid, maar wel een die telt. We raken duizenden Israëli’s, in de manier waarop we gestalte geven aan onze Joodse identiteit.”¹⁸

15 forward.com/articles/186693/how-conservative-judaism-lost-me/

16 blogs.timesofisrael.com/conservative-judaism-may-be-failing-but-its-ideas-are-thriving/

17 www.masorti.org

18 Yizhar Hess in een video “What’s new about Masorti?”, zie www.masorti.org